

سَمْعًا وَبَصَرًا

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی

عنوان:

**بررسی رابطه بین سبک های دلبستگی و کمرویی
با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان**

نگارنده:

سارا اروئی

استاد راهنما:

دکتر غلامعلی افروز

استاد مشاور:

دکتر کاظم رسول زاده طباطبائی

تیرماه ۱۳۸۹

« تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد »

اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم سارا اروئی را تحت عنوان « بررسی رابطه بین سبک های دلبستگی و کمرویی با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان » از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند .

ردیف	اعضای هیئت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱	استاد راهنما	دکتر غلامعلی افروز	استاد ممتاز	
۲	استاد مشاور	دکتر کاظم رسول زاده طباطبایی	دانشیار	
۳	استاد ناظر	دکتر علیرضا مرادی	دانشیار	
۴	استاد ناظر	دکتر عباسعلی اللهیاری	استادیار	
۵	نماینده تحصیلات تکمیلی			

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجوی مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب ..... دانشجوی رشته ..... و رودی سال تحصیلی ۱۳۸۶
مقطع ..... دانشکده ..... متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آئین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین نامه فوق الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا: .....
تاریخ: ۹۱/۱/۶

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته
است که در سال ۱۳۸۹ در دانشکده علوم انسانی
دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب آقای دکتر علی انوری، مشاوره
سرکار خانم/جناب آقای دکتر کاظم رسول زاده طباطبائی و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر
از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب س.الارویی دانشجوی رشته روانشناسی عمومی مقطع کارشناسی ارشد
تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: س.الارویی

تاریخ و امضا:

۹۱/۱۰/۸۴

سپاس و ستایش خدای را که نزدیک ترین، مهربان ترین و
حمایت کننده ترین تصویر دلبستگی است.

بسم الله الرحمن الرحيم

باسپاس، تقدیر و تشکر فراوان، از اساتید محترم:

جناب آقای دکتر افروز، استاد راهنمای من در این پژوهش و سپاس و قدر دانی فراوان از جناب
آقای دکتر طباطبائی استاد مشاور من در این پژوهش و همچنین مدیریت محترم گروه روانشناسی دانشگاه
تریت مدرس، که در تمام طول دوران تحصیل مشاور و یاریگر ما بودند.

و با تشکر از آقایان سلیمی و موتاب و سپاس از سرکار خانم ساداتی و سیارونی، به خاطر زحمات بی
شمارشان در تهیه این پژوهش.

تقدیم بہ:

مادر عزیزم

و، مہر مہربانم بہ پاس بودن و ماندنش، تشویق ہامی صمیمانہ و ہمراہی ہامیش

چکیده فارسی:

هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه بین سبک های دلبستگی و کمرویی با پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان است. بنابراین اولین متغیر این پژوهش، دلبستگی است که دارای دو سبک ایمن و نایمن (شامل اجتنابی، اضطرابی- دوسوگرا) می باشد. متغیر دوم این پژوهش کمرویی است، و متغیر سوم این پژوهش، پیشرفت تحصیلی می باشد که معلومات و مهارت های اکتسابی عمومی یا خصوصی در موضوعات درسی را شامل می شود. از اهداف دیگر این پژوهش، بررسی رابطه بین سبک های دلبستگی با سطوح مختلف پیشرفت تحصیلی و بررسی رابطه بین میزان کمرویی با سطح مختلف پیشرفت تحصیلی می باشد. همچنین مقایسه رابطه بین میزان کمرویی دانش آموزان دختر و پسر مقطع راهنمایی و پیش بینی پیشرفت تحصیلی از روی دلبستگی و کمرویی و سهم هر یک در این پیش بینی از دیگر اهداف این پژوهش می باشد.

ساختار این پژوهش، از پژوهش های توصیفی به شمار می آید و روش تحقیق آن، هم همبستگی و هم علی-مقایسه ای می باشد. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دختر و پسر مقطع دوم و سوم راهنمایی شهر تهران منطقه ۳ که در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ مشغول به تحصیل هستند می باشد و گروه نمونه، شامل ۲۵۲ نفر است که از ۱۲۶ دانش آموز دختر و ۱۲۶ دانش آموز پسر مقطع دوم و سوم راهنمایی هستند و با روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای انتخاب شده اند.

ابزارهای به کار رفته در این پژوهش عبارتند از: مقیاس دلبستگی AAI، مقیاس کمرویی استنفورد. میانگین نمرات سه درس املا، علوم و ریاضی برای سنجش پیشرفت تحصیلی مورد استفاده قرار گرفت. در روش تجزیه و تحلیل آماری داده ها از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار...) و آمار استنباطی (ضریب توافق C پیرسون، X^2 ، رگرسیون، آزمون t مستقل...) استفاده شده است.

بررسی و تحلیل فرضیه های این پژوهش، این نتیجه را بدست می دهد که:

بین سبک دلبستگی و کمرویی با پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد. و پیشرفت تحصیلی پایین در افراد به دلبستگی نا ایمن بیشتر مشاهده می شود و کمرویی شدید هم با پیشرفت تحصیلی پایین رابطه دارد. همچنین در افراد دلبسته نا ایمن، میزان کمرویی بیشتری گزارش شده است. و اینکه بین کمرویی و سطوح پیشرفت تحصیلی متفاوت در دانش آموزان دختر و پسر تفاوتی وجود ندارد.

واژگان کلیدی:

سبک های دلبستگی

کمرویی

پیشرفت تحصیلی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده فارسی

فصل اول: مقدمه و کلیات طرح تحقیق

۲	مقدمه
۴	۱-۱- بیان مسأله
۸	۲-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش
۱۲	۳-۱- اهداف پژوهش
۱۲	۴-۱- سوالات و فرضیه های پژوهش
۱۳	۵-۱- تعریف مفاهیم واصطلاحات
۱۳	متغیر مستقل اول: دل بستگی
۱۳	متغیر مستقل دوم: کمرویی
۱۴	متغیر وابسته: پیشرفت تحصیلی

فصل دوم: بخش نظری و پیشینه پژوهش

۱۶	مقدمه
	بخش اول: دل بستگی
۱۷	۱-۲- تعریف دل بستگی
۱۹	۲-۲- ابعاد دل بستگی
۱۹	۳-۲- دیدگاه بالبی در مورد دل بستگی
۲۱	۴-۲- نظریه های دل بستگی
۲۱	۱-۴-۲- نظریه تحلیل روانی
۲۳	۱-۴-۲-۱- وینی کات
۲۴	۲-۴-۲-۱-۲- اریک اریکسون
۲۴	۲-۴-۲- نظریه یادگیری
۲۵	۳-۴-۲- نظریه کردارشناسی
۲۶	۴-۴-۲- نظریه شناختی تحولی
۲۷	۵-۲- مفاهیم اصلی نظام بالبی
۲۷	۱-۵-۲- رفتار غریزی
۲۸	۲-۵-۲- نظام های رفتاری

- ۳۰ ..... ۶-۲ جمع بندی و بازنگری نظریه های دلبستگی
- ۳۰ ..... ۷-۲ تحول دلبستگی و عوامل موثر در آن
- ۳۱ ..... ۸-۲ اهمیت دلبستگی در تحول کودک
- ۳۲ ..... ۹-۲ مراحل پدید آیی دلبستگی
- ۳۲ ..... ۱-۹-۲ واکنش نا متمایز در برابر انسانها
- ۳۲ ..... ۲-۹-۲ تمرکز روی افراد آشنا
- ۳۳ ..... ۳-۹-۲ تقرب جویی فعال
- ۳۴ ..... ۴-۹-۲ رفتار شراکتی
- ۳۵ ..... ۱۰-۲ تحول رفتارهای دلبستگی در نوجوانی و بزرگسالی
- ۳۶ ..... ۱۱-۲ کیفیت دلبستگی به مادر
- ۳۶ ..... ۱-۱۱-۲ کودکان دلبسته ایمن
- ۳۷ ..... ۲-۱۱-۲ کودکان دلبسته نایمن اجتنابی
- ۳۸ ..... ۳-۱۱-۲ کودکان دلبسته نایمن دوسوگرا
- ۳۸ ..... ۴-۱۱-۲ دلبستگی نایمن و سازمان نیافته
- ۳۹ ..... ۱۲-۲ نقش مادر در کیفیت دلبستگی کودک
- ۴۱ ..... ۱۳-۲ دلبستگی های چند گانه
- ۴۲ ..... ۱۴-۲ دلبستگی به پدر
- ۴۴ ..... ۱۵-۲ دلبستگی به همسالان
- ۴۶ ..... ۱۶-۲ تحول رفتارهای دلبستگی در نوجوانی و بزرگسالی
- ۴۸ ..... ۱۷-۲ مراحل تحول دلبستگی در بزرگسالی
- ۴۸ ..... ۱-۱۷-۲ مرحله پیش دلبستگی
- ۴۸ ..... ۲-۱۷-۲ مرحله شکل گیری دلبستگی
- ۴۹ ..... ۳-۱۷-۲ مرحله دلبستگی صریح
- ۴۹ ..... ۴-۱۷-۲ مشارکت
- ۴۹ ..... ۱۸-۲ پیامدهای دلبستگی
- ۵۰ ..... ۱۹-۲ پژوهش های انجام شده پیرامون دلبستگی و سازگاری اجتماعی
- ۵۲ ..... ۲۰-۲ شیوه های ارزشیابی دلبستگی
- ۵۲ ..... ۱-۲۰-۲ وضعیت نا آشنای اینزورث
- ۵۲ ..... ۲-۲۰-۲ روش های درجه بندی برای کودکان سنین پیش دبستانی
- ۵۳ ..... ۳-۲۰-۲ روش Q-Set
- ۵۴ ..... ۴-۲۰-۲ روش مصاحبه دلبستگی بزرگسالان (AAI)
- ۵۴ ..... ۵-۲۰-۲ شیوه مصاحبه

۵۵	۲۱-۲- ثبات دلبستگی
	بخش دوم: کمرویی
۵۶	۱-۲- تعریف کمرویی
۵۹	۲-۲- علائم و نشانه های کمرویی
۶۴	۳-۲- تاثیر کمرویی بر تحول شناختی، رشد، شخصیت و سازش نایافتگی اجتماعی
۶۵	۴-۲- سوگیری وارونه خود اقرایی و دوره های معیوب
۶۶	۵-۲- بازداری در خلال تحول
۶۷	۶-۲- علل کمرویی
۶۷	۱-۶-۲- علل فیزیولوژیک و نواقص جسمانی
۶۸	۲-۶-۲- علل تربیتی
۶۸	۳-۶-۲- علل اجتماعی
۶۹	۴-۶-۲- علل روانی
۷۰	۷-۲- اضطراب اجتماعی
۷۱	۸-۲- طبقه بندی اختلالات شخصیت براساس DSM-IV-TR
۷۱	۱-۸-۲- اختلال شخصیت اجتنابی
۷۲	۹-۲- رابطه کمرویی با بعضی از اختلال های روانی
۷۳	۱۰-۲- نگرش بر رویکردهای نظری کمرویی
۷۳	۱-۱۰-۲- دیدگاه رفتارگرایی
۷۴	۲-۱۰-۲- دیدگاه تحلیل روانی
۷۴	۱-۲-۱۰-۲- فروید
۷۴	۲-۲-۱۰-۲- اریکسون
۷۵	۳-۱۰-۲- دیدگاه بالبی
۷۶	۴-۱۰-۲- دیدگاه مزلو
۷۷	۵-۱۰-۲- دیدگاه ایس
۷۷	۶-۱۰-۲- دیدگاه آدلر
۷۸	۱۱-۲- واکنش کناره گیری
۷۹	۱۲-۲- درمان کمرویی
۷۹	۱۳-۲- سوابق مربوط به تحقیقات انجام گرفته در مورد کمرویی در خارج از کشور
۸۱	۱۴-۲- سوابق مربوط به تحقیقات انجام گرفته در مورد کمرویی در ایران
۸۵	۱۵-۲- سوابق مربوط به تحقیقات انجام گرفته در زمینه دلبستگی و کمرویی
۸۶	۱۶-۲- علائم مربوط به جنس، سن، فرهنگ خاص
۸۶	۱۷-۲- کمرویی در دختران و پسران

- ۸۷-۱۸-۲- شیوع کمرویی.....
- ۸۸-۱۹-۲- رابطه کمرویی با فعالیت های اجتماعی.....

بخش سوم: پیشرفت تحصیلی

- ۹۰-۱-۲- تعریف پیشرفت تحصیلی.....
- ۹۱-۲-۲- عوامل موثر به پیشرفت تحصیلی.....
- ۹۲-۱-۲-۲- ویژگی های فردی دانش آموز.....
- ۹۶-۲-۲-۲- عوامل مربوط به خانواده.....
- ۹۷-۳-۲-۲- عوامل مربوط به مدرسه و نظام آموزشی و پرورش.....
- ۱۰۱-۳-۲- تحقیقات انجام شده در زمینه پیشرفت تحصیلی.....
- ۱۰۱-۱-۳-۲- تحقیقات خارجی.....
- ۱۰۳-۲-۳-۲- تحقیقات داخلی.....
- ۱۰۳-۴-۲- تحقیقات در زمینه دلبستگی و پیشرفت تحصیلی.....
- ۱۰۴-۵-۲- مروری بر مبانی نظری و تجربی مدل های پیشرفت تحصیلی.....
- ۱۰۵-۱-۵-۲- مدل آموزشی کارول.....
- ۱۰۷-۲-۵-۲- مدل گلاسر.....
- ۱۰۷-۳-۵-۲- مدل بهره وری والبرگ.....
- ۱۰۸-۴-۵-۲- مدل های ترکیبی.....
- ۱۱۱- خلاصه فصل.....

فصل سوم: روش پژوهش

- ۱۱۳- مقدمه.....
- ۱۱۳-۱-۳- ساختار پژوهش.....
- ۱۱۳-۲-۳- جامعه آماری، گروه نمونه، روش نمونه گیری.....
- ۱۱۴-۳-۳- ابزارها و مقیاس های پژوهش.....
- ۱۱۴-۱-۳-۳- مقیاس دلبستگی AAI (هازن و شیور).....
- ۱۱۶-۲-۳-۳- مقیاس کمرویی استنفورد.....
- ۱۱۸-۴-۳- روش جمع آوری اطلاعات.....
- ۱۱۸-۵-۳- روش تجزیه و تحلیل آماری داده ها.....
- ۱۱۹- خلاصه فصل.....

فصل چهارم: تحلیل یافته های پژوهشی

مقدمه	۱۲۱
۴-۱- توضیحات و جداول مربوط به اطلاعات دموگرافی و تحلیل های توصیفی	۱۲۲
۴-۲- تحلیل های آماری براساس فرضیه های پژوهش	۱۲۸

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

مقدمه	۱۳۷
۵-۱- نتیجه گیری و یافته ها	۱۳۸
۵-۲- محدودیت ها	۱۵۰
۵-۳- پیشنهادات	۱۵۰

منابع و مأخذ

فارسی	۱۵۳
انگلیسی	۱۵۸

پیوست ها

پیوست الف: آزمون کمروبی	۱۶۲
پیوست ب: آزمون دل بستگی	۱۶۷

چکیده انگلیسی

فصل اول

مقدمه و کلیات طرح

تحقیق

مقدمه:

دلبستگی رابطه عاطفی شدید به شخص دیگر می باشد که از همان روزهای اول تولد بین کودک و مادر و یا نخستین پرستار کودک برقرار می گردد. دلبستگی به مادر و یا جانشین او، پایه روابط بعدی با دیگران را شکل می دهد. نظریه دلبستگی یکی از مهمترین نظریه ها برای توضیح ارتباط میان تجربیات فرد در خانواده و رشد عاطفی - اجتماعی اوست. تجربه دلبستگی اولیه می تواند بر چگونگی شیوه ارتباط با دیگران تاثیر داشته باشد. بنابراین سلامت روانی متاثر از تجربیات گذشته فرد از چهره دلبستگی است. کنش متقابل بین مادر و نوزاد به روابط اجتماعی کودک در آینده شکل داده و نحوه برخورد مادر با کودک در چگونگی اجتماعی شدن و کسب مهارت های اجتماعی فرزند تاثیر بسزایی دارد. در حقیقت دلبستگی بین مادر- کودک شالوده اجتماعی شدن کودک در سال های آتی را پی ریزی می کند. هر گونه شکافی در نخستین روابط ایجاد گردد، می تواند تاثیر قاطعی بر تحول شخصیت داشته باشد و در آینده به اختلال های کم و بیش مرضی منجر گردد و سلامت روانی فرد را به خطر بیندازد.

از نظر متخصصان سلامت و بهداشت روانی^۱، کمرویی^۲ و انزواطلبی^۳ یکی از جدی ترین مشکلات کودکان است. انسان ذاتاً با طبیعت اجتماعی و گرایش به جمع آفریده شده است. به همین دلیل بدون ارتباط با دیگران زندگی، برایش مشکل است. کمرویی کودک، شاید از نظر معلمان و گاه والدین چندان مهم به نظر نیاید، ولی ممکن است به سبب رنج ناشی از احساس نایمندی و بی کفایتی در خود، کودک خود را فردی بی لیاقت و بی کفایت بداند و در نتیجه به دنیای درون خویش پناه برد. هر چند همه کودکان کمرو به بیماری های روانی دچار نمی شوند، ولی تعدادی از آنان به گونه بیماری ها مبتلا خواهند شد. به هر حال این حقیقت که عده ای از کودکان کمرو به بزرگسالان ناشاد و بی لیاقت از نظر اجتماعی تبدیل خواهند شد به تنهایی دلیل کافی برای توجه به این مشکل است. شخص کمرو زمانی که با افراد دیگر است، بیشتر متوجه خودش است و از دیگران کناره گیری می کند. در تعاملات اجتماعی فاقد اعتماد به نفس است و همواره نگران است که مود تمسخر دیگران قرار گیرد. کمرویی

---

¹Men tal Health

² Shyness

³Seclusiveness

موجب اضطراب و بازداری رفتار در موقعیت های مختلف اجتماعی می شود (لاری، ۱۹۸۶؛ به نقل از مالوف، ۲۰۰۲)

با توجه به اینکه رفتار کمرویی و انزوایی به عنوان یک اختلال رفتاری، یکی از جدی ترین مشکلات کودکان و نوجوانان است، بر روابط آنها با دوستان، معلم و اولیای مدرسه تاثیر دارد، پس ممکن است بر پیشرفت تحصیلی کودکان و نوجوانان نیز تاثیر گذار باشد.

با توجه به اینکه نحوه ارتباط کودکان و نوجوانان با والدین بر بسیاری از جنبه های زندگی آنان موثر است، از این رو، در این پژوهش درصدد بررسی رابطه سبک دلبستگی و کمرویی نوجوانان با پیشرفت تحصیلی آنان هستیم.

۱-۱- بیان مسأله :

اولین و مهمترین ارتباط در سالهای آغازین زندگی که موجب شکل گیری اولین معنایابی می شود، ارتباط "دلبستگی" بین کودک و والدین اوست (ماریس، ۱۹۹۶)^۱. دلبستگی رابطه عاطفی شدید به شخص دیگر می باشد که از همان روزهای اول تولد بین کودک و مادر و یا نخستین پرستار کودک برقرار می گردد، دلبستگی به مادر و یا جانشین مادر پایه روابط بعدی با دیگران را شکل می دهد. بالبی دلبستگی را پیوند عاطفی می داند که کارکردهای تکاملی و بیولوژیکی دارد و موجب بقای کودک می شود (بالبی، ۱۹۸۲)^۲.

نظریه دلبستگی بالبی یکی از مهمترین نظریه ها برای توضیح ارتباط میان تجربیات کودک در خانواده و رشد عاطفی - اجتماعی اوست. فرض نظریه دلبستگی بر آنست که کیفیت رابطه دلبستگی، از تعامل میان نوزاد و مراقبانش، خصوصا از میزان حمایت و امنیتی که مراقب می تواند برای کودک فراهم کند، ناشی می شود (لیبرمن و همکاران، ۲۰۰۱).

اینزورث (۱۹۶۷-۱۹۷۳)^۳ دریافته است که برخی از مادران تقریبا به طور پیوسته نشانه های کودکان خود را مورد غفلت قرار می دهند. این کودکان متمایل به گوشه گیری می شوند. برخی از مادران به گرمی رفتار می کنند اما این کار آنان مطابق با زمان مورد علاقه کودکانشان نیست. این کودکان متمایل به وابستگی بیش از حد می شوند، زیرا در مورد واکنش مادران خود به هنگام نیاز، مطمئن نیستند. سرانجام، برخی مادران هم به گرمی و هم مطابق با نشانه های کودکان خود نشان می دهند. این کودکان در یک سالگی "دلبسته ایمن" خواهند شد (کرین، ۱۹۹۸)^۴. رفتار دلبستگی که هم از یک نیاز فطری و هم از اکتسابها منتج می شود، دارای کنشی مضاعف است: ۱- کنش حمایتی: به معنای ایمن تامين شده توسط بزرگسال. ۲- کنش اجتماعی شدن: دلبستگی در چرخه زندگی از مادر به نزدیکان و سپس به بیگانگان و بالاخره به گروه های بیش از پیش وسیعتر گسترش می یابد و به صورت عامل مهمی برای ساخت دهی شخصیت در می آید (منصور و دادستان، ۱۳۸۵). بالبی (۱۹۶۹) بیان کرده است که تجارب اولیه کسب شده توسط کودک در سیستمی بنام "مدل درونکاو" درونی سازی می شود. این مدل نه تنها حکم الگو را برای ارتباط های اجتماعی آینده دارد، بلکه قوانین نانوشته ای را

¹ Marris, Peter

² Bowlby

³ Ainworth

⁴ Crain

برای اینکه شخص تجربه کند، ابراز وجود کند و با عواطف پریشان خود کنار بیاید، فراهم می کند (کوپر، شیور، کولینز، ۲۰۰۰). بالبی معتقد است که تجربه دلبستگی اولیه ممکن است بر چگونگی شیوه ارتباط با دیگران تاثیر داشته باشد. بنابراین، سلامت روانی متاثر از تجربیات گذشته فرد از چهره های دلبستگی است و نامنی فرد، ناشی از نداشتن یک پایگاه ایمن، در هر مرحله از تحول است (کفری و اردمن، ۲۰۰۰). بر اساس آزمون موقعیت ناآشنا، سه نوع دلبستگی را در کودکان شناسایی کردند که عبارتند از: ایمن (ریخت B)، اجتنابی (ریخت A) و مضطرب دوسوگرا (ریخت C). از آنجا که دلبستگی در تمام طول زندگی پابرجا مانده و تحت اشکال مختلف متجلی می شود (منصور و دادستان، ۱۳۸۵). کودکان ایمن تبدیل به بزرگسالانی می شوند که گرم، متکی به یکدیگر و پاسخگو به ارتباط اند. کودکان نایمن با دوسوگرایی یا اجتناب به والدینشان پاسخ می دهند و تبدیل به بزرگسالانی می شوند که همین رفتار را با نزدیکانشان دارند (برگ-کروس، ۱۹۹۷)^۱. اجتماعی شدن از خانواده شروع و به گروه همسالان گسترش می یابد. در اجتماعی شدن کودک، تعامل با همسالان نقش ویژه ای دارد. کودکانی که ارتباط خوبی با همسالانشان دارند، احتمال دارد در آینده کمتر دچار مشکلات سازگاری شوند. به عبارت دیگر مشکلات سازگاری اجتماعی با همسالان ممکن است در بوجود آمدن اختلالات روانشناختی بعدی دخیل باشد (پارکر و آشر^۲، ۱۹۸۷؛ کوی^۳، داگ^۴، کوپر اسمیت، ۱۹۹۵؛ به نقل از لیبرمن، ۲۰۰۱). بنا بر اعتقاد بالبی (۱۹۶۹) همسالان تکیه گاه موقتی و موقعیتی هستند. بنابراین، ارتباط با همسالان می تواند به عنوان نوعی دلبستگی در نظر گرفته شود.

اخیرا نظریه های جدیدی در مورد تغییرات تحولی دلبستگی در نوجوانی شکل گرفته است. در اوایل نوجوانی مستقل شدن از والدین یک تغییر تحولی مهم است. در حالی که در همین زمان، ارتباطات صمیمانه تری در دوستی ها بوجود می آید. اولین مدل های خانوادگی بر استقلال به عنوان بخشی از تحول روابط کودک - والد در دوره نوجوانی تاکید داشتند، ولی مدل های جدیدتر که بر اساس اندیشه "گستره حیات"^۵ بالبی پایه گذاری شده اند، بر اهمیت دلبستگی به والدین در سال های نوجوانی تاکید دارند. هر چند که کاهش تعامل با والدین را در این دوران می پذیرند (لیبرمن و همکاران، ۲۰۰۱).

---

¹ Berg-Cross

² Paker & Asher

³ Coie

⁴ Dadge

⁵ Lifespan